

Efectul pandemiei COVID-19 asupra lanțului alimentar și micilor producători

The effect of the COVID-19 pandemic on the food chain and small producers

Elena Violeta Toader¹, Anuța Gavrilei¹ and Mile Vasić²

¹ Faculty of Agrifood and Environmental Economics, Bucharest University of Economic Studies, Bucharest, Romania; toadervioleta18@stud.ase.ro (E.V.T.); gavrileiancuta18@stud.ase.ro (A.G.)

² European Marketing and Management Association, Knežopoljska 5, Banja Luka, Bosnia and Herzegovina; vasic.mile@gmail.com

Rezumat: Pandemia COVID-19 a demobilizat economia globală. Pentru a limita transmiterea ulterioară a bolii în comunitate, multe dintre țările afectate au decis să fie supuse blocării complete în anumite perioade. Pandemia COVID-19, încă în prezentă, afectează în mod semnificativ vânzările produselor agricole de către fermieri. Astfel, în situația restructurării piețelor, a fost important ca micii producători să poată beneficia de coordonare și susținere pe toate planurile pentru a putea asigura continuitatea afacerilor, statul asigurându-le sprijin financiar pentru a-și recupera o parte din pierderi.

Cuvinte cheie: lanț alimentar; pandemie; sprijin financiar; consecințe

Abstract: The COVID-19 pandemic has severely demobilized the global economy. In order to limit the subsequent transmission of the disease to the community, many affected countries have decided to undergo a full blockade within certain periods. The COVID-19 pandemic, still present, significantly affects the sales of agricultural products by farmers. Thus, in the situation of market restructuring, it was important for small producers to be able to benefit from coordination and support at all levels in order to ensure business continuity, the state providing them with financial support to recover some of their losses.

Keywords: food chain; pandemic; financial support; consequences

Clasificare JEL: Q10

Clasificare REL: 8D, 15B, 7C

Introducere

Pandemia de COVID-19 a provocat un număr mare de victime în întreaga lume și este o provocare fără precedent, cu consecințe sociale și economice profunde, inclusiv compromiterea securității alimentare și nutriționale, restricțiile de trafic în interiorul și între țări împiedicând serviciile logistice legate de alimente, perturbând astfel lanțurile de aprovizionare cu alimente dar și alimentele disponibile (Siminiuc, Dinu 2020).

Având în vedere că, lanțul de aprovizionare cu alimente, este unul dintre cele mai importante sectoare ale economiei, pandemia de COVID-19 a avut un impact asupra întregului proces de la teren la consumator, în lumina provocărilor recente din lanțul de aprovizionare cu alimente, existând acum o preocupare considerabilă cu privire la producția, procesarea, distribuția și cererea de alimente (Aday & Aday 2020).

Pandemia COVID-19 a obligat majoritatea agenților economici, din întreaga lume, să încetească producția sau chiar să se oprească, diminuarea producției perturbând lanțurile globale de aprovizionare, pe care țările s-au bazat pentru aproape orice tip de producție (Ignat & Constantin, 2020). Problema se datorează, parțial, lipsei de diversificare a acestor lanțuri. Există multe blocaje, în care producția anumitor mărfuri este concentrată, preponderent, într-o singură țară, uneori, într-un singur oraș sau o singură companie, ceea ce generează vulnerabilitate (Galanton, 2020). Obiectivele acestei lucrări sunt:

- Evidențierea impactului pandemiei asupra lanțului alimentar cât și asupra activității micilor producători;
- Analiza statistică privind consumul mediu lunar înainte și în timpul pandemiei.

Lucrarea începe în mod firesc cu introducerea, urmând capitolul dedicat abordărilor conceptuale referitoare la pandemia în context global și național, prezentarea evoluției lanțului alimentar în perioada 2019-2021, consecințele pandemiei COVID-19 asupra micilor producători, măsuri abordate de autorități în contextual sprijinirii producătorilor din lanțul alimentar. În final sunt dezvoltate o serie de concluzii, cu rol sugestiv asupra temei abordate.

I. Pandemia de COVID-19 în context global și național

Contextul din ce în ce mai global în care își desfășoară activitatea întreprinderile, susține inovarea, dar crește și incertitudinea cu privire la întreruperile lanțului de aprovizionare. Pandemia COVID-19 arată în mod clar lipsa de reziliență a lanțurilor de aprovizionare și impactul pe care întreruperile îl pot avea la scară globală a rețelei, deoarece conexiunile și nodurile individuale ale lanțului de aprovizionare eșuează (Golan, Jernegan, & Linkov, 2020). Pierderea de vieți omenești din cauza oricărei pandemii provoacă daune societății. Dar, în afară de aceasta, COVID-19 a demobilizat economia globală. Pentru a limita transmiterea ulterioară a bolii în comunitate, multe dintre țările afectate au decis să fie supuse blocării complete. Zborurile internaționale majore și, de asemenea, toate tipurile de transporturi de afaceri au fost amânate în diferite țări. Din cauza blocării, toate zborurile interne, transporturile de servicii feroviare (cu excepția trenurilor de mărfuri), autobuze, camioane și vehicule sunt suspendate cu scutiri speciale pentru cele asociate cu mărfuri esențiale (Chakraborty, & Maity, 2020).

Pandemia de COVID-19 are trei caracteristici esențiale. În primul rând, este un fenomen global prin faptul că virusul a fost detectat în majoritatea țărilor din întreaga lume.

Aproximativ jumătate din umanitate (4,5 miliarde de oameni) a fost sub o anumită formă de izolare în etapele inițiale ale pandemiei (Strange, 2020). În al doilea rând, efectele pandemiei au fost multidimensionale, prin aceea că a avut efecte negative atât asupra sănătății publice, cât și asupra activității economice în majoritatea economiilor naționale. În plus, răspunsurile politice menite să abordeze un impact negativ îl exacerbează de obicei pe celălalt: blocările încetinesc răspândirea virusului, dar dăunează economiei, în timp ce permiterea oamenilor să se întoarcă la muncă aduce beneficii economiei, dar poate duce la mai multe infecții. În al treilea rând, pandemia este contagioasă nu doar din punct de vedere al sănătății, ci și din punct de vedere economic, deoarece economia globală este atât de interconectată prin mișcări internaționale de oameni, capital, bunuri și servicii (Strange, 2020).

2. Evoluția lanțului alimentar în perioada 2019-2021

Pandemia COVID-19, încă în desfășurare, afectează în mod semnificativ vânzările produselor agricole de către fermieri. Principalele provocări cu care aceștia se confruntă fac referire la schimbarea tiparelor de consum – la nivel de consumator și pe lanțurile de comercializare, schimbarea raportului între produse proaspete – produse de bază, blocaje pe piețele țărănești și creșterea livrărilor online, sincope în sectorul de prelucrare agro-industrială, închiderea agenților economici din HORECA, dar și a școlilor, cantinelor etc. Toate aceste provocări pot avea ca efect, în primul rând, scăderea veniturilor fermierilor însoțită de declinul producției agricole (Alexandri, 2020; Constantin et al., 2021).

În schimb, în ceea ce privește consumul lunar de produse alimentare per capita, acesta nu a înregistrat diferențe mari, în unele intervale fiind în creștere în anul 2020 comparativ cu anul 2019, după cum urmează:

Tabelul 1. Consumul mediu lunar de produse alimentare pe o persoana, pe categorii sociale si medii de rezidenta

ABF - Principalele produse alimentare ale consumului uman	ABF - Principalele categorii sociale	Medii de rezidenta	Perioade				
			2016	2017	2018	2019	2020
Paine si produse de franzelarie (kg)	Salariați	Urban	7,672	7,449	7,161	7,32	6,807
-	-	Rural	8,783	8,682	8,749	8,494	8,201
-	Agricultori	Urban	8,93	9,571	9,19	7,153	8,103
-	-	Rural	7,899	8,229	7,968	7,801	7,534
-	Pensionari	Urban	8,107	8,083	7,836	7,696	7,35
-	-	Rural	9,084	9,223	9,217	8,874	8,838
Carne proaspătă, total (kg)	Salariați	Urban	3,49	3,609	3,634	3,617	3,716
-	-	Rural	3,224	3,294	3,479	3,463	3,372
-	Agricultori	Urban	3,292	3,363	3,096	3,261	3,234
-	-	Rural	3,002	3,118	3,307	3,431	3,433
-	Pensionari	Urban	3,82	3,999	4,021	4,03	4,071
-	-	Rural	3,411	3,635	3,7	3,751	3,76

Preparate din carne (kg)	Salariați	Urban	1,134	1,193	1,231	1,223	1,381
-	-	Rural	1,15	1,228	1,246	1,282	1,414
-	Agricultori	Urban	0,937	1,167	0,864	1,075	1,095
-	-	Rural	1,011	1,094	1,236	1,099	1,276
-	Pensionari	Urban	1,181	1,294	1,308	1,34	1,507
-	-	Rural	1,127	1,199	1,252	1,262	1,437
Fructe, total (kg)	Salariați	Urban	4,424	4,452	4,512	4,49	4,463
-	-	Rural	3,455	3,304	3,63	3,606	3,504
-	Agricultori	Urban	3,013	2,986	3,686	3,062	3,278
-	-	Rural	2,776	2,693	3,033	2,759	2,753
-	Pensionari	Urban	4,582	4,647	4,68	4,589	4,882
-	-	Rural	3,424	3,613	3,835	3,732	3,88
Zahăr (kg)	Salariați	Urban	0,718	0,705	0,659	0,658	0,625
-	-	Rural	0,708	0,697	0,681	0,674	0,626
-	Agricultori	Urban	0,746	0,639	0,621	0,708	0,637
-	-	Rural	0,65	0,667	0,664	0,661	0,624
-	Pensionari	Urban	0,841	0,823	0,807	0,804	0,773
-	-	Rural	0,82	0,834	0,825	0,784	0,764

Sursa: date prelucrate cu ajutorul Tempo, 2022

Din Tabelul nr. 1 se poate observa că, în anul 2020 nu au existat scăderi foarte mari comparativ cu ceilalți ani, ceea ce înseamnă că, pentru oameni consumul de produse nu a fost atât de afectat precum a fost lanțul producător-cumpărător.

Pandemia a generat o presiune neașteptată asupra sistemelor alimentare, creând multe provocări imediate. Cu toate acestea, ceea ce este remarcabil este viteza cu care actorii lanțului de aprovizionare au reușit până în prezent să se reorganizeze pentru a asigura disponibilitatea continuă a alimentelor, cel puțin în statele dezvoltate. Unele blocaje rămân și unele noi întreruperi pot apărea pe măsură ce COVID-19 continuă să se răspândească. Răspunsul rapid al lanțurilor de aprovizionare cu alimente a demonstrat importanța unui mediu comercial internațional deschis și previzibil, care permite firmelor să utilizeze noi surse de aprovizionare atunci când sursele existente sunt compromise. De asemenea, factorii de decizie politică au evitat până acum în mare parte greșelile făcute în timpul crizei prețurilor alimentelor din 2007-2008 și au luat, de asemenea, o serie de alți pași care au contribuit la asigurarea funcționării continue a lanțurilor de aprovizionare cu alimente (<https://www.oecd.org/>).

Conform OECD, problemele cu care s-a confruntat lanțul alimentar, au fost următoarele:

- Producția agricolă a fost afectată de blocaje pentru inputuri, în special forța de muncă. Unele sectoare agricole sunt mai dependente de forța de muncă (sezonieră) decât altele: fructele și legumele necesită mai multă muncă, în timp ce cerealele și semințele oleaginoase necesită de obicei mai puțină forță de muncă. Limitele mobilității oamenilor au redus disponibilitatea lucrătorilor sezonieri pentru plantare și recoltare în sectorul fructelor și legumelor în multe țări.

- Procesarea a fost întreruptă de lipsa forței de muncă . Pandemia COVID-19 a dus la perturbări în industriile de prelucrare a alimentelor, care au fost afectate de regulile privind distanțarea socială, de lipsa forței de muncă din cauza bolilor și de măsurile de izolare pentru a limita răspândirea virusului. În spațiile închise, cum ar fi fabricile de ambalare pentru fructe și legume sau unitățile de procesare a cărnii, măsurile necesare de distanțare socială au redus eficiența operațiunilor și a fost necesar să se asigure o protecție adecvată pentru angajați.
- Multe fabrici de procesare a cărnii s-au închis sau au fost forțate să funcționeze la capacitate redusă. În Statele Unite, sacrificarea vitelor și a porcilor a scăzut cu aproximativ 40%, ajungându-se totodată și la eutanasierea animalelor pentru a preveni supraaglomerarea, în special pentru porci.

În ceea ce privesc importurile și exporturile, s-au constatat următoarele:

Tabelul 2- Valoarea exportului la principalele categorii de produse -Mii EURO-

	2016	2017	2018	2019	2020
0201 Carne de animale din specia bovine, proaspătă sau refrigerate	22.645	40.780	30.323	21.362	13.058
0203 Carne de animale din specia porcine, proaspătă, refrigerată sau congelată	49.560	56.628	29.106	7.742	3.355
0406 Branză și caș	41.105	49.954	51.346	50.754	55.600
0407 Ouă de păsări, în coajă, proaspete, conservate sau fierte	9.795	13.724	17.192	18.564	15.031
0702 Tomate, în stare proaspătă sau refrigerate	581	428	553	1.417	1.397
0806 Struguri, proaspeți sau uscați	920	756	440	367	437
1002 Secară	67	151	199	88	49
1003 Orz	192.066	216.058	235.742	185.355	215.138
1004 Ovăz	1.128	849	599	366	910
1005 Porumb	722.173	743.834	876.500	1.242.381	1.083.645
1001 Grâu și meslin	1.160.732	1.000.838	1.043.450	1.133.123	845.768

Sursa: date prelucrate cu ajutorul TEMPO, 2022

Din Tabelul 2, se poate observa că, atât carnea de porcine cât și cea de bovine a înregistrat scăderi semnificative în anul 2020 comparativ cu 2019, în ceea ce privește exporturile, de aici putându-se deduce că, anul 2020 a fost critic pentru sectorul agroalimentar. În ceea ce privesc importurile la principalele produse, se pot constata următoarele:

Tabelul 3- Valoarea importului la principalele categorii de produse

	Ani				
	2016	2017	2018	2019	2020
0201 Carne de animale din specia bovine, proaspătă sau refrigerată	12.095	22.767	24.609	23.312	23.369

0203 Carne de animale din specia porcine, proaspătă, refrigerată sau congelată	357.775	487.005	519.244	628.903	592.538
0406 Branză și caș	182.867	222.523	243.152	282.763	319.325
0407 Ouă de păsări, în coajă, proaspete, conservate sau fierte	24.751	26.518	21.330	26.720	28.769
0702 Tomate, în stare proaspătă sau refrigerate	73.049	86.118	90.937	94.856	99.927
0806 Struguri, proaspeți sau uscați	42.393	48.376	46.772	50.426	52.136
1001 Grâu și meslin	337.362	226.144	120.020	158.953	220.088
1002 Secară	253	269	412	573	671
1003 Orz	71.039	75.565	45.933	25.742	114.343
1004 Ovăz	360	1861	2.306	2467	3.086
1005 Porumb	147.808	134.436	120.776	170.785	320.767

Sursa: date prelucrate cu ajutorul TEMPO, 2022

Din Tabelul 2, se poate observa că, cea mai afectată grupă a fost grâul, valoarea importului scăzând cu 88.601 mii euro în 2019 comparativ cu 2020, ceea ce înseamnă că, debutul pandemiei a afectat cel mai mult acest sector. Categoriile de mărfuri și produse de mai sus au un impact semnificativ asupra lanțului alimentar, deoarece reprezintă principalele mărfuri tranzacționate pe piețe și în lanțurile alimentare, acestea fiind nelipsite din consumul populației, în timp ce tipurile de cereale (porumb, grâu, ovăz, secară, orz) fac obiectul de activitate a multor companii și firme în vederea realizării importului cât și exportului.

3. Măsuri abordate de autorități în contextual sprijinirii producătorilor din lanțul alimentar

În situația restructurării piețelor, a fost important ca micii producători să poată beneficia de coordonare și susținere pe toate planurile pentru a-și putea asigura continuitatea afacerilor. Conform Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale, sprijinul acordat micilor producători pentru perioada pandemiei a constat în:

- credite sau garanții pentru acoperirea cheltuielilor de funcționare în valoare de 200 000 €;
- ajutoare financiare oferite de APIA crescătorilor de bovine, ovine, etc care au pornit de la 1000 € în funcție de numărul de animale;
- plata pentru instalarea tinerilor fermieri (sprijin pentru cei care nu depășesc 40 de ani), cu un buget de 20,5 milioane de euro;
- sprijin pentru fermierii afectați de criza economică generate de pandemia COVID-19, acordat sub forma unei subvenții directe/ha pentru susținerea activității din sectorul vitivinicol, pentru 814 fermieri, în valoare totală de 45.004.644,94 lei;
- sprijin financiar pentru reducerea accizei la motorina utilizată în agricultură, cu un buget de 629,9 milioane de lei, pentru un număr mediu de circa 12.000 beneficiari.

Așadar, micii producători au fost sprijiniți din punct de vedere financiar, plata acestora realizându-se în funcție de categoria în care s-au încadrat.

Concluzii

Pandemia de COVID-19 a provocat un număr mare de victime în întreaga lume și este o provocare fără precedent, cu consecințe sociale și economice profunde, inclusiv compromiterea securității alimentare și nutriționale, restricțiile de trafic în interiorul și între țări împiedicând serviciile logistice legate de alimente, perturbând astfel lanțurile de aprovizionare cu alimente dar și alimentele disponibile.

Pandemia COVID-19, încă în desfășurare, afectează în mod semnificativ vânzările produselor agricole de către fermieri. Principalele provocări cu care aceștia se confruntă fac referire la schimbarea tiparelor de consum – la nivel de consumator și pe lanțurile de comercializare, schimbarea raportului între produse proaspete – produse de bază, blocaje pe piețele țărănești și creșterea livrărilor online, sincope în sectorul de prelucrare agro-industrială, închiderea agenților economici din HORECA, dar și a școlilor, cantinelor etc. Toate aceste provocări pot avea ca efect, în primul rând, scăderea veniturilor fermierilor însoțită de declinul producției agricole.

În ceea ce privește valoarea exporturilor, s-a putut observa că, atât carnea de porcine cât și cea de bovine a înregistrat scăderi semnificative în anul 2020 comparativ cu 2019, de aici putându-se deduce că, anul 2020 a fost critic pentru sectorul agroalimentar. Prin analiza importurilor s-a observat că, cea mai afectată grupă a fost grâul, valoarea importului scăzând cu 88.601 mii euro în 2019 comparativ cu 2020, ceea ce înseamnă că, debutul pandemiei a afectat cel mai mult acest sector.

Referințe bibliografice

References

1. Aday, S., & Aday, M. S. (2020). Impact of COVID-19 on the food supply chain. *Food Quality and Safety*, 4(4), 167-180.
2. Alexandri, C. (2020). Sectorul Agricol și Mediul Rural în Criza Covid-19: Provocarea Securității Alimentare
3. Asociația țăranilor și țăranșilor din România-Eco Ruralis <https://www.ecoruralis.ro/2020/11/13/protest-la-guvern-impotriva-inchiderii-pietelor-locale/>
4. Chakraborty, I., & Maity, P. (2020). COVID-19 outbreak: Migration, effects on society, global environment and prevention. *Science of the Total Environment*, 728, 138882.
5. Constantin, M., Beia, S. I., Dinu, M., Pătărlăgeanu, S. R., Petrariu, R., & Deaconu, M. E. (2021). Economic implications of food consumption behavior changes in Romania during the COVID-19 pandemic. *Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development*, 21(3), 287-292.

6. Constantin, M., Pătărlăgeanu, S. R., Dinu, M., & Ignat, R. (2021). Rising tensions along the agri-food value chains during the COVID-19 crisis: evidence based on Google Trends Data. In Proceedings of the International Conference on Business Excellence (Vol. 15, No. 1, pp. 302-316). Sciendo. <https://doi.org/10.2478/picbe-2021-0029>
7. Galanton, N. (2020). Impactul pandemiei COVID-19 asupra lanțurilor de aprovizionare.
8. Golan, M. S., Jernegan, L. H., & Linkov, I. (2020). Trends and applications of resilience analytics in supply chain modeling: systematic literature review in the context of the COVID-19 pandemic. *Environment Systems and Decisions*, 40(2), 222-243.
9. Ignat, R., and Constantin, M. (2020). Short-Term Effects of COVID-19 Pandemic on Agri-Food Value Chains in Romania. In: Proceedings of the International Conference on Economics and Social Sciences, [online] Bucharest, Romania: Sciendo, 578-588, Available at: <https://doi.org/10.2478/9788395815072-058.10.2478/9788395815072-058>
10. Raport de activitate al Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale pentru anul 2020, <https://www.madr.ro/docs/minister/2021/rap-activitate-MADR-2020.pdf>
11. Siminiuc, R., & TURCANU, D. (2020). The impact of the pandemic on the agri-food system. *Journal of Social Sciences*.
12. Strange, R. (2020). The 2020 Covid-19 pandemic and global value chains. *Journal of Industrial and Business Economics*, 47(3), 455-465.